

Meslek Odaları ve Hukuksal Süreçler

Av. Zeki İşlekel

zeki.islekel@emo.org.tr

Ülkemizde henüz yerine oturmamış kavramlardan bir tanesi meslek odalarının işlevi ve hukuki kimliğidir. Anayasal bir kurum olarak meslek odaları ilk olarak 1961 Anayasası ile düzenlenmiştir. 1961 Anayasası 122. maddesi ile kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarını tanımlamış ve 118. maddesi ile de meslek teşekkülleri mensupları hakkındaki disiplin soruşturmalarını memurlar yani kamu görevlileri ile aynı koşullara tabi tutmuştur. 1961 Anayasası 122. Maddesi “Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları kanunla meydana getirilir ve organları kendileri tarafından ve kendi üyeleri arasından seçilir.

İdare, seçilmiş organları, bir yargı mercii kararına dayanmaksızın, geçici veya sürekli olarak görevinden uzaklaştıramaz.

“Meslek kuruluşlarının tüzükleri, yönetim ve işleyişleri demokratik esaslara aykırı olamaz” hükmü ile meslek kuruluşlarının görevleri hakkında ayrıntılı bir düzenleme yapmamış ve bu hususu kanuna bırakmıştır. Ancak anayasanın düzenlemeleri genel esaslar olarak belirlenmiş olup, bunlar, meslek kuruluşlarının kamu kuruluşu olduğu ve idare içerisinde yer aldığı, seçilmiş organlarının ancak yargı kararı ile görevden alınabileceği ve tüzük,yönetim ve işleyişlerinin demokratik esaslara aykırı olamayacağı noktalarındadır. Daha sonra 1982 Anayasasında da 135. Madde içerisinde meslek odaları kamu kuruluşu olarak idare içerisinde

de yine yerini almış ancak bu kez görev esasları da belirtilmiş ve kamu kurumlarında çalışanların oda üyesi olma zorunlulukları ortadan kaldırılmıştır. Fakat anayasa’da kamu kurumlarında görev yapan meslek odası üyelerinin, üye olmayanlar ile aynı hak ve yükümlülüklerle sahip oldukları belirtilmiştir.

Anayasa ve kendi kuruluş yasası olan 6235 Sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununda gerek görev alanı gerekse işlevi ve idari içerisindeki yeri son derece belirgin olmasına karşın bugüne kadar Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği ve bağlı odası olan Elektrik Mühendisleri Odası (EMO), her zaman bir Sivil Toplum Kuruluşu olarak görülerek yetkilerinin bu kadar olduğu yani idare içerisinde herhangi bir yetkisi bulunmayıp sadece önerilerde bulunan bir kuruluş olarak görülmeye ve gösterilmeye çalışılmıştır.

Mühendislik mesleği, bir akademik kariyere bağlı olan diğer mesleklerde olduğu gibi aslında iki yönlüdür. Meslek mensupları bir işverene bağlı olarak çalışmalarına karşın yasal olarak kendi alanlarında tek yetkililerdir. Bu yetkinin doğal sonucu da sorumluluktur. Bu anlamda İşverenin mesleğin uygulama alanı ile ilgili sorumluluğu bu konuda yetkili ve sorumlu olan meslek mensubuna başvurmamak veya başvurmuş olsa dahi meslek mensubunun çalışmasına izin vermemek noktasındadır.

Bu konu özellikle yaşamsal tehlikelerin söz konusu olan isteklerinin

karşılanmamasının sonuçları çok ağır olabilmektedir.

Bu konuda ülkemizin sicilinin iyi olduğundan bahsedilemez. Nitekim Türkiye İş kazası oluşmasında Dünya üçüncüsüdür. Söz konusu iş kazaları basit mühendislik önlemleri alındığında önlenilecek kazalardır.

İş kazaları sayısındaki artışın önemli nedenlerinden bir tanesi de denetim alanının ticarileştirilmesiyle denetimlerin amacından uzaklaştırılmasıdır. Bu girişimlere karşı kamu yararı için denetimlerin kamu eliyle gerçekleştirilmesi yönündeki çalışmalar günümüzde daha da önem kazanmaktadır. Elektriğin günlük hayatta güvenli ve kontrollü kullanılabilmesi zaten öncelikli olduğundan, maliyet ya da verimlilik hesaplarının ardına gönderilemez.

Ülkemizde siyasi iktidarlar, mühendise başvurma, mühendis çalıştırma olgusunu her zaman maliyet unsurunun azaltılması düşüncesi altında sadece ve sadece bir imza atmaktan ibaret bir formalite olarak görme eğilimindedirler. Son olarak Bürokrasinin Kaldırılmasına Yönelik 84 Yönetmeliğin Değiştirilmesine Dair Yönetmelik içerisinde de aynı görüşle hareket edilmiş ve Tüm Yapı Denetim Uygulama Yönetmeliği ve Planlı Alanlar Tıp İmar Yönetmeliğinde yapılan en önemli değişiklik TMMOB odalarının yaptığı mesleki denetimin işlevsizleştirilmesine yönelik olmuştur.

1996 yılına kadar “yapı ruhsatlarında fenni mesuliyet” kavramı tam

olarak anlaşılamamış ve fenni mesul ya da Teknik Uygulama Sorumluluğunun (TUS) kamu yanı bir tarafa bırakılarak, kişinin yaptığı işten dolayı sorumlu olması olarak algılanmıştır. Nitekim yapı inşaatlarında dört proje müellifi bulunmakta iken bir tane teknik uygulama sorumlusunun bulunması gerektiği idare tarafından kabul edilmiştir. Buna karşı EMO İzmir Şubesi'nin o dönemde Hukuk Danışmanı olan Av.Güney DİNÇ tarafından dava açılmıştır. Davada yapılarda her ihtisas dalının ayrı bir uzmanlık gerektirdiği ve dolayısı ile her bir uzmanlık dalına ilişkin projenin teknik uygulama sorumluluğunun da aynı uzmanlık alanına sahip mühendis tarafından üstlenilmesi gerektiği savunulmuştur. Danıştay 6. Dairesi tarafından 28.12.1994 tarih ve E:1994/64 E ve 1994/5094 sayılı karar ile yapılarda tek fenni mesul bulunmasına dair uygulama ve bunun dayanağı olan Genelgenin iptaline karar verilmiş ve bu karar İdari dava daireleri kurulunun 1995/313 E ve 1996/938 K sayılı kararı ile onanmıştır. Av.Güney DİNÇ'ten devraldığım bu dosyada kararın uygulanması için ciddi bir çaba gösterilmiştir. Bu süreç içerisinde dönemin Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Oda'yı elektrik mühendislerine pazar yaratma kaygısı içerisinde olmak ile suçlamıştır.

Aslında EMO tarafından mesleğe bir pazar yaratma değil, yapıların kamu adına denetlemekle görevli olan fenni mesullerin bu görevleri gereği olan etkilerini kullanabilmeleri için **kamu denetimini** sağlamaya çalışma çabasından başka bir şey değildir.

Aynı konu YG Tesislerinde İşletme Sorumluluğu davalarında da yaşanmıştır. İşletme Sorumlusu sadece formalite gereği bulunması gereken bir imza olarak görülerek, Yüksek Gerilim Tesislerinde İşletme Sorumlusunun görevinin kamuyu ilgilendiren yönü görmezlikten gelinmiş ve işverenin tercihine bırakılmıştır.

Kuvvetli Akım Tesisleri Yönetmeliğinde İşletme Sorumlusunun, işletmede bulunmasının nedeni can ve mal güvenliğinin sağlanması açısından gerekli görülmüştür. Bu anlamda İşletme Sorumlusu işletmelerin yüksek gerilim tesislerinin can ve mal emniyeti için tehlike oluşturmayacak biçimde çalışmasını sağlamaktır. Doğal olarak elektrik mühendisi olmayan ve olması da beklenmeyen işverenin bu tesislerin güvenliği hakkında yetkili olması beklenemez. Bu amaçla Gediz Elektrik Dağıtım A.Ş.'ne yaptığımız başvurularda, Gediz Elektrik Dağıtım A.Ş. tarafından, bunun özel hukuk sözleşmesi olduğu ve kendileri tarafından aranmasının gerekli olmadığına ilişkin savunmaları İzmir 2. İdare Mahkemesinin 2009/305 E ve 2010/404 K sayılı kararı ile reddedilerek, Yüksek Gerilim Tesislerinde İşletme Sorumlusunun aranması gerektiğine karar verilmiştir. Dosya halen temyiz aşamasındadır.

EMO tarafından sürdürülen hukuki mücadele mesleğin tekel hakkının bir pazar faaliyetindeki tekelleşmeden farklı olduğu, kamu adına elektrik tesislerini tasarlama ve uygulama yetki ve sorumluluğunun üstlenilmesi hakkı olduğunun savunulmasıdır. Nitekim her iki davada da bu olgu savunulmuştur. Keza aynı şekilde fen

adamlarının fenni mesuliyet üstlenmeleri ve/veya İşletme Sorumluluğu üstlenmeleri uygulamasına karşı yürütülen hukuki süreçte de fen adamlarının yapım yetkisinin tasarım ve kamuya veya kamu otoritesine karşı sorumluluk üstlenmelerini olanaklı kılmadığı savunması içerisinde yürütülmüştür.

Bu anlamda mesleğin ve elektriğin kamusal yönü her zaman için ön plana çıkarılmış ve bu anlamda da bir pazar faaliyeti olarak düzenlenmesine karşı çıkılarak, 21. yüzyılda elektriğin insan yaşamının vazgeçilmez unsuru haline geldiği, dolayısı ile kamu hizmeti olduğu savunularak özelleştirme uygulamalarına karşı çıkmıştır.

EMO'nun tüm bu karşı çıkışları, bazen pazar yaratma bazen siyasi olma suçlamaları ile kısıtlanmaya çalışılmıştır. Ancak en son **4708 Sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanunun gerekçesinde yapı uygulamalarının ilgili idareler tarafından denetlenmediği** görüşü, yıllardır Teknik Uygulama Sorumluluğu ya da fenni mesuliyetin veya benzer bir yapı olan İşletme Sorumluluğu faaliyetlerinin, kamu hizmeti olduğu, ücretinin özel hukuk gerçek ya da tüzel kişisi olan işveren tarafından ödeniyor olmasının bu niteliğini değiştirmeyeceği ve kamu hizmetinin yetkili kamu görevlilerince yerine getirilmesi gerektiği ve bu hizmetlerin yerine getirildiğinin mutlaka aranması gerektiğine yer vermektedir.

Siyasi iktidarların bu görüşü mevcut iktidar tarafından da aynen paylaşılmaktadır. Bu nedenle de hukuki mücadelelerimiz sürmektedir.

SMM Yalnızca Tam Gün Çalıştığı Tescilli Büro Adına Hizmet Üretebilir

SMM olarak faaliyet yürütürken ayrıca özel bir şirkette çalıştığının anlaşılması üzerine, SMM-BT belgeleri yenilenmeyen Oda üyesi tarafından açılan davada Ankara 16. İdare Mahkemesi tarafından ilgili mevzuat gereği üyenin özel bir şirkette tam zamanlı olarak çalışmakta iken, aynı zamanda tescilli bir büroda tam gün hizmet veremeyeceği anlaşılmış olduğundan, SMM Belgesinin yenilenmesinin uygun görülmemesine ilişkin işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır.